

Oriol Bohigas, arquitecte polifacètic

Als 63 anys, es defineix encara, i no més, com a arquitecte. Però la seva activitat multidisciplinària ho contradia del tot. Malgrat que l'arquitectura mani també en la trama de les memòries que ha començat a publicar. L'entrevista comença tard, per culpa del trànsit que ens ha atrapat una vegada més. També l'urbanisme sembla que sigui un autèntic 'Combat d'incerteses', com el títol del seu llibre.

—La solució és un plantejament teòric perquè totes les solucions consisteixen a donar més espai als cotxes, i com més espai, més demanda. Eixamplar carrers o buscar espais vehiculars no resol el problema.

—*Però ens queden els transports públics.*

—Sí, o que les escoles siguin a tocar dels llocs de residència, o que els cotxes no passin per la ciutat sinó pels afores. Mentrestant, però, es difícil quedar a l'hora en una gran ciutat d'avui.

—*Combat per una banda i Incerteses per l'altra. ¿Què s'amaga en aquest joc de duresa i suavitat alhora?*

—Em sembla que vol definir el primer període de les memòries. Des de l'òptica històrica tots hem passat per un període d'incertesa, de triar què faràs. I així es produeix, en la tria, un combat mentre determines la identitat.

—*¿La seva trajectòria és un combat per aquestes incerteses? Professor universitari, ex-director de l'Escola d'Arquitectura, ex-delegat d'Urbanisme de l'Ajuntament, ex-president de la Fundació Miró, autor d'assaig, president del consell d'administració d'Edicions 62, arquitecte... ¿Vol i dol? ¿Ser-hi i no ser-hi? ¿No és una tàctica, això?*

—No, no. Sobretot, em sento arquitecte, i fins i tot més que urbanista. Però l'arquitectura requereix una penetració en altres àmbits culturals com tots aquests. Intento defugir una mica de ser simplement un tècnic.

—*No cal dir que, amb 63 anys, no es pensa jubilar.*

—De moment, no. ¡Sí!, d'una cosa. De la Universitat, que em sembla que serà l'últim curs. I la veritat és que en tinc certes ganes perquè l'ensenyament fet massa anys es fa molt fatigós. I més quan la Universitat està passant uns moments difícils.

—*Vostè els viu de dins.*

DOMÈNEC UMBERT

«Catalunya és un país de ciutats i no d'expansió rural».

—És que em sembla que s'ha desmuntat del tot la il·lusió universitària que hi va haver en iniciar la democràcia. Aquest contacte necessari entre la realitat professional i el món universitari s'està perdent i cada vegada més la universitat és un centre de funcionaris.

—*Malgrat tot, ¿si hagués de donar un consell a un jove aspirant a archi-*

tecte, vostè li diria allò tan típic que es dediqués a una altra cosa?

—No, en absolut. Tampoc és tan greu, sobretot en l'arquitectura, que a Barcelona té un nivell força bo. Passa que així com en un moment es va demanar la revolució per canviar la universitat, penso que ara la revolució s'ha de fer des de dins i canviant els elements pedagògics a l'abast. Infraestruc-

tura, integració de la societat real... Només pot fer-ho qui hi treballa.

—*Sembla que no està d'acord que es digui que el seu llibre de memòries pot ser polèmic. Però sí que té un punt de diferència, perquè s'atreveix a dir coses molt clares, més que encantar-se en el passat... ¿Potser perquè vostè per escriure-les, se'n va a l'Olimp, des de l'avió?*

—Sembla més periodístic dir que el llibre és polèmic. Jo per descomptat no m'hi he mossegat gens la llengua, però sense ànim de polèmica, sinó dient allò que penso.

—*Però sí que en alguns moments vostè fa servir la ironia per insinuar alguna cosa més. Quan anomena l'arquitecte Ricard Bofill, i li diu «Ricardo» o «Ricardito», la ironia ja punxa.*

—No... ¿Vol dir? El lector potser deïfica massa aquests aspectes. Sempre l'he tractat com un amic, en Bofill. Tret de moments que s'hi han barrejat altres problemes, l'amistat entre els dos és bona.

—*Però el seu plantejament urbanístic o arquitectònic sí que difereix del de Ricard Bofill. Posats els dos damunt la taula, les contradiccions no trigarien a sortir.*

—Bé, és que cada arquitecte té una creació personal que posa a la pràctica. Però, en aquest cas concret, ja va quedar una mica clar quan Bofill, per exemple, va estructurar el programa urbanístic de les municipals al costat de Trias Fargas. Aleshores es plantejava una ciutat diferent de la que jo podia pensar. A mi, una ciutat zonificada en *city*, residència, etc., no em sembla la més adequada. És clar que pot ser una actitud cultural.

—*¿I quina és la seva ciutat model de l'any 2000?*

—Jo crec que les ciutats, les grans ciutats com Barcelona i les antigues europees ja no canviaran gaire. Només podem apedaçar-les i reconstruir-les. Com que no hi ha creixement demogràfic en aquestes ciutats, ni grans canvis de dimensions, crec que les hem d'acceptar i entendre-les tal com són i simplement anar-les transformant acceptant la seva línia pròpia i la seva història. Als anys seixanta, es van haver d'inventar nuclis de ciutat per acollir emigracions; actualment només ens queda millorar, ampliar el que tenim fet. Fer-les més higièniques, amb més qualitat de vida, més qualitat col·lectiva. L'any 2000 serà una ciutat transformada, viurem millor, però en conjunt no la veurem gaire diferent.

—*Vet aquí que aquelles imatges que*

veien el futur amb ciutats amb plats voladors no es compliran.

—És claríssim que no. Esperem que la higiene i unes millors condicions siguin la realitat. La perifèria serà menys perifèria. L'Eixample serà més centre i hi haurà aquest moviment, però intern.

—*Vostè va optar fa uns anys per veure un espai de futur urbanístic de Barcelona més occidental, sobre l'eix Sants-Diagonal. Sense tenir en compte l'eix oriental amb la plaça de les Glòries. Ara ha canviat substancialment, amb la planificació olímpica.*

—La nova planificació també reforça aquella tesi. S'està fent créixer un nou centre de serveis i comercial entre Diagonal i plaça d'Espanya, que s'ha vist reforçat amb parcs i zones obertes. Però la línia de la costa tindrà un canvi fonamental convertint-se en un altre eix de centralitat. L'altra línia serà la de la Vall d'Hebrón per Carles I al mar, i aquí entra la plaça de les Glòries, que Cerdà imaginava ja com un centre de Barcelona i que no ho ha estat mai. La vila olímpica canviarà aquest estancament, i així mateix els projectes del Teatre Nacional i el de l'Auditori situats a l'eix oriental.

—*I fugint del marc estrictament municipal, ¿quin futur li veu, a tota la línia que des del sud de la costa de l'estat francès arriba fins a les costes del sud del País Valencià? ¿Sofrirà canvis aquesta mena de conurbació? ¿Es convertirà en un braç litoral urbanitzat en parades-i-fondes?*

—Aquesta conurbació és evident. Però Barcelona continuarà sent un punt de centre important de tota aquesta zona. Sense Barcelona i Catalunya aquesta conurbació que ja existeix no s'hauria produït. Per a mi, Catalunya és un país de ciutats i no d'expansió rural. Un país fet de nòduls, de concentracions urbanes, de tots els quals Barcelona és el més important. I aquesta línia o conurbació continua que gairebé ja es compleix, té encara diferents intensitats molt clares. Per exemple, Barcelona i València, amb un procés de prosperitat molt fort, que agafaran aquesta personalitat a quatre mans. D'altra banda no crec que la línia acabi sent una línia de motels i autopista organitzada, perquè ara la capacitat de control de costes i paisatges ha millorat molt i fer més aglomeracions especulatives és molt difícil.

—*Quan vostè encara era president de la Fundació Miró, va dir en una ocasió que ens calia a tots prendre per model l'IVAM, el Centre d'Art Mo-*

dern de València. ¿El temps passat ho confirma?

—Sí, sí. Jo penso que és una de les feines més ben fetes a tot l'estat dins del camp específic dels museus d'art, Catalunya és la més mancada d'aquesta mena d'iniciatives. És l'època en la qual s'estan invertint més diners en cultura entre totes les institucions, però en canvi em temo que no hi ha una política d'infraestructura cultural bàsica. Que a aquestes altures encara hi hagi per resoldre el Museu d'Art de Catalunya fa veure una certa desorientació. Que el Museu d'Art Contemporani tingui encara unes col·leccions miserables,

DOMÈNEC UMBERT

que l'Arxiu Històric estigui sense saber què fer-ne, que les Biblioteques no tinguin encara un plantejament clar, com la Biblioteca de Catalunya que serveix més aviat de magatzem o per hospitalitzar els estudiants, fa creure que falta una gran política cultural de totes les institucions públiques. Coses d'exteriorització immediata, d'inauguració i de fotografia, però les infraestructures queden sempre per a l'últim moment. I l'IVAM, a València, pel que fa a tot això va ser un esforç importantíssim davant l'art contemporani. Jo espero que Tomàs Llorens, que n'és el propulsor, estigui fent una feina prou vàlida

amb el Centre Regina Sofia de Madrid. La llàstima és que a Barcelona no es vegi res en aquest sentit.

—*¿Els museus i les fundacions existents a Barcelona com la Miró, el Picasso, la futura Tàpies, o el Museu Dalí de Figueres, no en són un contrapès?*

—És un hàndicap, sí. Aquests han substituït, privadament o semiprivadament, el Museu d'Art Contemporani que hauríem de tenir. Però no tot acaba aquí. També hi ha altres autors, tant catalans com de fora, que han de formar el Museu d'Art Contemporani. Ja vam perdre els impressionistes, l'avantguarda va passar per alt. Hi te-

nim una certa tradició, a badar en aquest sentit.

—*¿Quan vostè va importar una persona com Margit Rowell del Centre Pompidou, el Beaubourg, de París, pensava en una obertura o un canvi important?*

—Va ser una ambició molt intencionada. Jo crec que l'ofici de màner de Museus d'Art Contemporani és un ofici nou a tot el món. No hi ha gent prou preparada per a fer aquesta funció. Inventàvem que la Fundació Miró tingués unes relacions més directes amb els corrents universals de l'art, i d'altra banda, aplicar una certa pedagogia de com s'ha d'organitzar i com s'ha de treballar en el muntatge d'exposicions. De fet, jo penso que a Catalunya només hi ha hagut un director de museus autèntic que va ser Folch i Torres destituït amb la guerra.

—*Bé, ja veu que no li he parlat gens de les places dures.*

—Sí, però cada vegada se'n parla menys.

—*¿Ja se les estimen més ara?*

—A mi em sembla que sí. I la prova és veure tots aquests marcs oberts plens quan arriben les hores de lleure. Jo penso sovint: ¿on era abans tota aquesta gent? A mi em sembla que han baixat dels balcons de casa per ocupar la ciutat. Com el moll, la platja...

—*Deixi'm fer tres últimes preguntes de sí o no. ¿Quin edifici encara no ha fet? ¿Quin enderrocaria ara mateix? ¿I quina és la seva obsessió pel perfet simple quan escriu?*

—Home... A la primera no sabia què dir. Ara estic molt satisfet treballant amb el projecte de la vila olímpica. És el que ara vull fer. Intentar transformar la ciutat sense perdre les característiques bàsiques. O per exemple el projecte del port olímpic que portem molt directament i que serà un nou punt de centralitat. I posats a enderrocar... Si pogués, ara mateix enderrocaria tot el que s'ha fet a la Sagrada Família en els darrers anys. És una barbaritat molt considerable que ara ja és palpable i faríem un favor a la ciutat i a Gaudí si enderroquéssim tota la part nova i optéssim per una solució més civilitzada, més actual, més culta... I el perfet simple, doncs, sí que és una cosa volguda. No m'agrada perdre una forma molt útil del català. Deixar-ho tot en formes com *vaig*, *vam*, em sembla un error. I no crec que es pugui imposar ni l'una ni l'altra. Però jo surto en defensa de la forma simple.

—*¿Sense incerteses?*

—Ni combat. □